

tozás: hogy Szabó Marcell valójában zenész, avantgárd muzsikusz, azt mi sem bizonyítja jobban, mint a virtuóz módon és következetesen végigvitt technika, amellyel érzelmi bábeljének valamelyest gátat tud szabni. Meglepő, hogy egy szerző újjában ennyire ott van a játék lényege, a fel- és beosztás szigora, közben meg olyan kanonikus apokrifekkel jön elő riff gyanánt, mint amilyen egy kinnfelelt lyukas fémkanna lehet egy versben. A *Mennyire neked való mindez* is ilyen ellentmondásos szöveg egyébként, bár nyilvánvalóan a kötet egyik húzó darabja, mert egyszerre görög a mélyén mint egy vasgolyó a már ismert közhelyek sokasága, és egyszerre jelenik meg benne a saját hang is, amelyért érdemes kinyitni egy kötetet. De vannak más megemlíthető versek is: például a *Micsoda megkönnyebbülés egy állat vagy az Ébredés után a jószágoknak kitett hatalmas kővályúra* című is tartalmaz nyomokban olyan elemeket, amelyek eltérnek a kortársak kötelező haladási irányától, és magukban rejtik az invenció lehetőségét, hiszen ezekben a szerző elhagyja azt a dadogó, színpadias nyelvet, amelyet egyebütt használ.

Hogy a kötet mottójával választott Francis Ponge-idézet („visszatérni mindig magához a tárgyhoz”) eredeti nyelven valóban hozott-e magával egy újabb fenomenológiai fordulatot a költészetben, vagy inkább csak varázsigéként szolgál a be-

avatott olvasóknak, akiknek vélhetően nem is kell hátrapolozniuk a fordításért (nekem kellett!), az megint egy merőben irodalomszociológiai kérdés. De azért érdemes lesz feltenni majd egyszer.

ZSOLNAI GYÖRGY

(*JAK–Prae.hu, Budapest, 2011, 76 oldal, 1490 Ft*)

BARÁTH KATALIN: *A türkizkék hegedű*

A magyar krimi mostoha korszaka egészen 2008-ig tartott, amikor is napvilágot látott Kondor Vilmos *Budapest noir* című kemény krimije, nem sokkal ezután pedig megjelent Baráth Katalin *A fekete zongora* című regénye. Két olyan színvonalasan megírt zsánerszövegről van szó, melyek hiányt pótolnak és a hosszabb távú sikersorozatok lehetőségét is előrevetítették. Baráth szövegét ráadásul a formálódó irodalmi vagy irodalomközeli blogszféra emelte magasra, majd ennek köszönhetően került a szöveg a műfaj hazai terjesztésében és az olvasóközönség szemléletformálásában is komoly szerepet játszó kiadójához.

A szakmai sikert és a közönség szeretetét nem érdemtelenül vívta ki ez a történelmi detektívregény: túl azon, hogy kiválóan megírt és felettebb szórakoztató könyvről van

szó, a korfestés és a jellemábrázolás terén is komoly eredményeket mutatott fel a szerző, nem is beszélve az okosan felépített és rafináltan bonyolított történetről. A regény helyszíne a századelő békebeli derűjébe bágyadt bánsági mezővároska, Ókanizsa, főhőse pedig a kotnyeles, minden lében kanál Dávid Veron, aki a helyi szokásokra fittyet hányva önálló és öntudatos dolgozó nőként kíván érvényesülni az életben. A városkára lecsapó, irodalmi utalásokkal is kellőképpen megbonyolított gyilkosságsorozat az ő életét is alaposan felborítja. A nyomozás során az eltitkolt kisebb-nagyobb bűnök, a közösséget életét átszövő vétkek és előítéletek is láthatóvá válnak a könyvben. A szöveget ráadásul mindig végig finom ironia hatja át. Az első regény tehát olyannyira jó emlékeket hagyott e sorok írójában, hogy a másodikat már aggodalommal vegyes kíváncsisággal vettem kézbe: vajon képes lesz-e a szerző tartani vagy netán megugrani ezt a szintet?

Sajnos a kíváncsiságom lohadt le hamarabb, az aggodalmam pedig immár annak szól, hogy a beígért harmadik kötet képes lesz-e feledtetni a csalódottságot, ami *A türkizkék hegedű* elolvasása után a hatal-

mába kerített. Feltehetően a szerző is tisztában volt a kihívás komolyságával, de nem vagyok benne biztos, hogy a legjobb megoldást választotta a sorozat színvonalának megőrzése érdekében. Baráth mérészen úgy döntött ugyanis, hogy második regényében nagyban emeli a tétet. A cselekmény ezúttal a székesfővárosban indul, mégpedig egy akciódús üldözési jelenettel. A tempó ezt követően sem lankad, egy gyermekrablás nyomait követve jutunk el a kedvelt balatoni üdülőhelyre, majd Füredet elhagyva, egy nemzetközi kémhistória szálain elindulva már egyenesen az Adriai-tenger ékköve, Abbázia felé száguldunk Veronnal és segítőtársaival. Az ókanizsai amazon ugyanis most

sem egyszál magában veszi fel a harcot a bűnnel szemben: nagyvilági barátnője, a csábító vamp Mara, továbbá egy természetes sírkőfaragó és egy olasz tengerész is besegít neki. Talán ennyiből is kiderül, hogy *A türkizkék hegedű* már nem a Miss Marple-történe-

tekből ismerős kisközönségi miliő megfestésével tűnik ki, ahogy tette azt az első regény. Sajnos azonban mással sem igazán. Hiányzik az előzményt jellemző derűs humor, a párbeszéd gyakran erőltetettek, ahogy fárasztóan manírossá csapódnak

el Veron ironikusnak szánt belső monológjai is. Az újonnan előlépő mellékszereplők pedig sokkal vérszegényebb és érdektelenebb figurák az ókanizsai szereplőkhöz képest, akiket nagyon is könnyű volt az olvasónak a szívébe zárnia.

Mindezek azonban eltörpülnek a szöveg legnagyobb fogyatékosága mellett. *A türkizkék hegedű* ugyanis egyszerűen nem jó krimi. A cselekmény hamar átláthatóvá és ez által érdektelenné válik, olyany-

nyira, hogy egy idő után már a legkevésbé sem töltött el izgalommal, vajon a szemem előtt kibontakozó nemzetközi bűnügy végére miként is tesznek a szereplők végre pontot. Nincs más hátra, mint várni az újabb kötetet, bízva abban, hogy Veronnal együtt mi is visszatérhetünk majd Ókanizsára.

P. SZATHMÁRY ISTVÁN

(*Agave Kiadó, Budapest, 2011, 288 oldal, 2980 Ft*)

Kultúra

Edmund Burke esztétikája és az európai felvilágosodás

Edmund Burke megélenkülő hazai recepciója az elemző munkák sokasodása mellett 2008-ban azzal is teljesebbé válhatott, hogy a *Töprengések a francia forradalomról* Kontler László-féle fordítása (1990) után megjelent magyarul a szerző *Filozófiai vizsgálódás a fenségesről és a szépről való ideáink eredetét illetően* című korai értekezése is Fogarasi György átültetésében. Abban az évben került megrendezésre a méltatott könyv előzményét képező konferencia, melynek anyagát Horkay Hörcher Ferenc és Szilágyi Márton szerkesztette.

Horkay Hörcher nagyszerű tanulmánya, *A fenséges zsarnoksága*

oly módon értelmezi újra Burke ifjúkori *Vizsgálódását*, hogy nemcsak a fenségesnek, de az elhanyagoltabbnak gondolt szépnak is kiemelt figyelmet szentel. A szépség kategóriája, melynek fontos szerep jutott a 18. századtól „a társadalmi összhang esztétikai elvek mentén történő újrakonstruálásá”-ban, azt „az urbánus bizalmat eredményezte polgár és hatalom, illetve polgár és polgár között, amelyre a személyes kapcsolatokat háttérbe szorító intézményesült államnak szüksége volt ahhoz, hogy a rendet fenn tudja tartani”. Persze Horkay is belátja, hogy Burke-nél az ambíció mint társadalmi szenvedély némileg módosítja, sőt megszüntetheti „a szépség és a társadalmiasság közötti szükségszerű kapcsolatot”. Ahogy

Radnóti Sándor is írja, Burke gúnyosan kizárja azt, hogy szépség adódhatna a másik megszokásából, ami – tegyük hozzá – elvezette az előítélet rehabilitációjához. A szépség erotikus összetevője, a női testről adott „élenk leírás” után a *Töprengések a francia forradalomról* című kései főműben „a női szépség és a királyi hatalom hagyományos leírásai”-nak összekapcsolásával a hatalom erotizálásának szerepét fogja magára öltetni.

Olvashatunk a könyvben Edmund Burke nyelvölceletéről és európai fogadtatásáról is, vagy az angol romantikára és az ír Yeatsre gyakorolt hatásáról. Kontler László a *Töprengések* német recepciójáról írt tanulmányában ezúttal nem Novalis híressé vált rajongásáról, hanem a német politikatörténet és történetfilozófia rejtőzködőbb alakjairól, illetve a műveikben mutatkozó szerтеаágzó, de olykor csak áttételes hatásokról számol be. Burke korai és kései fenséges-konceptiójának eltérései párhuzamba állíthatók az esztétikai kategóriának a festői megjelenítésben bekövetkezett változásaival is. Bartha-Kovács Katalin említi, hogy a német romantikában „a patetikus fenséges helyébe a nyugodt, csen-

des fenséges lép. Ez a fenséges elsősorban atmoszféra, hangulat [...] mindenekelőtt csend. Rémisztő, dermedtő fagyos csend: ahhoz a már-már földöntúli csendhez hasonló, mint amelyet Caspar David Friedrich metafizikus tájképei” fejeznek ki. A kötet figyelmet fordít a brit konzervativizmus atyjának magyarországi esztétikai és politikai recepciójára is, mely írások közül kiemelkedik Debreczeni Attila tanulmánya és Keszeg Annának az erdélyi esztétikatörténet szempontjából is értékes eszmeftuttatása.

Érdekes lezárása a gyűjteménynek a Burke posztmodern művészetelméletben betöltött szerepéről szóló két szöveg. Bazsányi Sándor *Az undorító és a fenséges* című írásának gondolatmenete azt mutatja meg, ahogy az „érzékszerveink, a szaglás, az ízlelés és a tapintás zsigeri ellenállását” kiváltó valóságbeli alantas a posztmodern korban a művészi „radikális fenség” szolgálólyává válik. A „radikális fenség” bemutatása merész asszociációk mentén kalandozik Burke-től Heideggerig, Duchamp-tól Cindy Shermanig, Dosztojevszkijtől Tarantinóig. Hasonlóan szerтеаágzó Tillmann J. A. esszéje is, akit mindenekelőtt az foglalkoztat, hogyan

